

Lumivalgus.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviramatukogu

31905

Lumivalguke.

Oli kord süda-talvel; lume-tibad langesid kui udusuled taemast; kuninga-kaasa istus afna all, kellel kallist mustast puust raamid olid, ja õmbles. Kui õmbles ja hiihgava walge lume peale waatas, pistis nõelaga sõrme, et kolm punast weretilka walge lume peale langesid. Weri-punane walge lume peal näitas nii kena wälja, et kuninga-kaasa mõtles: „oleks minul laps, nii walge kui lumi, nii punane kui weri, ja nii musta juuksega, kui afna raamid.“ Pea selle järel sai tütrekese, se oli walge kui lumi, punane kui weri ja juuksed olid mustad, kui kallid must puu, sellepärast pandi temale nimi: Lumivalguke; aga pea selle järel, kui lapsuke sündind oli, suri kuninga-kaasa.

Oli aasta möödas, wöttis kuningas teise kaasa. Se oli kül kena, aga oli uhe ja tore, ei wõinud kannatada, et ükski teine kenam oleks. Temal oli nõia-peegel, kui selle ette astus, ennast waatas ja küsis:

„Peegel, peegel seina naal,
kes kenam on siin kõigil maal?“

Siis kostis peegel:

„Kuning-kaas' on kenam kõigil maal.“

Siis oli rahul, ta teadis, et peegel tõtt raakis.

Uga Lumivalguke kaswis ja sai ikka kenamaks; kui seitse aastad möödaläinud, oli nii kena kui selge pääw, kenam kui kuninga-kaasa ise. Kui se kord jälle peegle ette astus ja küsis:

„Peegel, peegel seina naal,
kes kenam on siin kõigil maal?“

Siis kostis peegel:

„Kuning-kaas' siin kenam oled sa,
Uga tuhatkord kenam on Lumivalguke ka.“

Kuninga-kaasa kohkus, kadetus tegi ta näo kollaseks ja siniseks. Kui sellest pääwast Lumivalgukest nägi, pööris ta süda rindus, nenda ta wihtas seda neiukest; kadetus ja toredus kaswasid südamis, et õöl ega pääwal rahu ei leidnud. Kutsus siis tütti ja käekis: „wii se laps metsa, mina ei taha teda enam näha; surma teda ja too kops ja maks minule täheks.“ Tütt wöttis lapse ja wiis metsa, aga kui jahinuga tõmmas ja rindu pista tahtis, hakkas Lumivalguke nutma ja palus: „Kulla tütt, jäta mind elusse, mina lähen metsa ja ei tule ial tagasi.“ Lapsuke oli nii kena, et ka tütti kore süda wastopanna ei wõinud, halastas tema peale ja ütles: „jookse peale, sina waene lapsuke.“ „Kül metsalised teda pea sööwad,“ mõtles tütt ja süda jäi kergemaks, kui oleks raste kiwi pealt langend, et ise lapsukest ei pidand surmama. Tagasi minnes leidis tütt mets-sea pörfa, teda tappis ja kopsu ja maksa wäljaleikas, mis kuninga-kaasale täheks wiis. Kõk keetis kopsu ja maksa, ja pani soola peale; kuri naene pani neid kõhtu ja mõtles: „nüüd on ta otsas.“

Waene laps oli üsna üksi paksus metsas, kartus tuli peale, wahtis iga õie, iga lehe ja iga oksa poole, ei teadnud, kuidas ennast aidata. Wiimaks hakkas jooksema, üle risude ja terawo kiwide; metsa-loomad lippasid temmast mööda, aga ei teinud häda. Lapsuke jooksis, mis jalad kandsid, kunni õhtuni, siis jõudis weike maja juure ja läks sisse puhkama. Maja-keses oli keik weike, aga kõik nii kena ja kaun, et ei wõi rääkida. Seal seisid ka lauake, walge linaga kaetud; peal olid seitse kausikest seitse lusikast ja muud mis söömalaual waja, ka seitse peekrekest. Seina ääres seisid seitse fängikest, üks teise kõrwas, kõik ühte wiisi lumivalge linadega kaetud. Neiuke kes kõige pääwa söömata, wöttis wähe toitu iga kausikese seest, wähe leiba kõrwa ja maitstes wähe iga peekrese seest; kõiki ei julgend otsta teha. Pärast, et nii wäsin oli, heitis ühe fängikese peale, aga ei tahtnud ükski kohaline olla, üks oli liig lühike, teine lai, kunni wiimaks seitmes paras näitas; senna jäi sisse, tegi palwe ja uinus magama.

Kui pime jõudis, tulid majaperemehed koju; need olid mäemehikesed, kes mägedes kulda ja muud wara kaewawad; süitafid seitse lambikest põlema, ja kui toate walgustud oli, said aru et keegi seal olnud, asjad ei seisnud enam paiga peal, kus minnes jätnud. Üks ütles: „Kes minu järje peal istund?“ Teine: „kes on minu kausist sõnnud?“ Kolmas: „kes minu leiwast wõtnud?“ Neljas: „kes minu lusikaga sõnnud?“ Wies: „kes minu noaga leikand?“ Kues: „kes minu kahwlega torkind?“ Seitsmes: „kes minu peekrist joonud?“ Esimene waatas ümber, leidis oma sängis weiked waotust ja küsis: „kes on minu sängi peale astund?“ Teised jooksid ligemale ja hüüdsid: „minu sängis on ka keegi aelend!“ Seitsmes aga, kui oma sängi ette astus, leidis Lumivalgusest, kes seal sees oli ja rahulist magas, kutsus teisi, need jooksid kokku ja tegid imestuse healt, töid oma lambikesed, filmitasid neiukest ja hüüdsid: „kui kena on se laps, kui kena on se laps!“ Neil oli nii hea meel, et teda ei aratand, waid sängikeses magada lastsid. Seitsmes magas ühe tunni iga teise sängis, siis oli öö otsas.

Kui homiku jõudis, ärkas Lumivalgus, nägi mäemehikese ja kohkus. Need aga olid lahted ja küsisid: „kes sina oled ja kust sina tuled?“ Lumivalgus nimetas oma nime ja rääkis oma lugu, kuidas kuri wõeras-ema teda tappa tahtnud, kütt aga tema peale halastand, kuidas siis kõige pääwa jooksnud ja õhtu seia jõudnud. Mäemehikesed küsisid: „Kas tahad meie maja pidada, meie leeta, asemel ülesteha, pesta, õmmelda, sukka-kududa ja kõik puhta ja kasina pidada, siis wõid seia jääda ja sinul ei pea midagi puudu olema.“ „Ja,“ ütles neiuke, „hea meelega,“ jäi nende juure ja pidas nende maja. Homikul läksid mäemehikesed mägedesse, oma tööle, kaewasid kulda ja muud wara; õhtu tulid tagasi, siis pidi toit walmis olema. Kõige pääwa oli neiuke üksi kodu; mäemehikesed aga ütlesid temale: „hoia ennast oma wõera-ema eest, kül se pea teada saab, kus oled; ära lasse kedagi sisse.“

Kuninga-kaasa aga, kui Lumivalguse kopsu ja maksu armas sõnnud olema, mõtles, et nüüd jälle kõige kenam üle maa oleks, astus peegle ette ja küsis:

„Peegel, peegel seina naal,
Kes kenam on siin kõigil maal?“

Peegel kostis:

„Kuninga-kaas, siin kenam oled sa,
Aga Lumivalguse
Üle mägede,
Weel tuhatkord kenam on se.“

Kuninga-kaasa kohkus, ta teadis et peegel ei waleta, sai aru, et kütt teda petnud ja Lumivalguse weel elus on. Mõtles siis ueste, kuidas teda surmata; sest nii kaua, kui ennast kõige kenam üle maa ei teadnud, ei leidnud kadetus rahu. Kui nüüd midagi wäljaarwand oli, wõidis oma näo tõmmuks ja pani wana kauba-naese riided selga, et ükski teda tunda ei wõinud. Nenda läks üle seitsme mäe, seitsme mäemehikese juure, koputas ukse peale ja hüüdis: „Head kaupa, head kaupa!“ Lumivalgus waatas wälja ja ütles: „Tere eideke, mis teil müüa on?“ „Head kaupa, kena kaupa,“ kostis teine, „kõiki-sugu wöö-paelu, mitmed karwa;“ wõttis ühe wälja, mis kirjust siidist pununud oli ja näitas. „Seda head eidekest wõin kül sisselasta,“ mõtles Lumivalgus, tegi ukse lahti ja ostis kirju wöö-paela. „Aga laps,“ ütles wana, „kuida sina wäljanääd! tule, ma panen sinule ise paela wööle!“ Neiuke ei mõtelnd misiki paha peale, läks wanakese juure ja lastis ennast ehitada; se aga põimis paela ruttu nii pingul tema ümber teha, et hing kinni jäi ja laps kui surnud mahalanges. „Nüüd on so kenadus möödas!“ ütles kuri naene ja pistis minema.

Pea tuli õhtu, mäemehikesed jõudsid koju, aga kuidas need ehmatasid, kui oma kallist Lumivalgusest, kui surnud liikumata maas nägid. Tõstsid teda üles ja leidsid, et pael pingul rinna alla põimitud oli, leikasid seda katki, neiuke sai hingata ja toibus elama. Kui mäemehikesed kuulsid, kuidas lugu olnud, ütlesid nemad: „Wana kauba-eit ei olnud kül muud,

Kui jumalafartmata kuninga-kaasa; hoiä ennast tema eest ja ära lasse kedagi sisse, kui meie kodu ei ole.⁴

Kuri naene aga, kui koju jõudis, astus peegle ette ja küsis:

„Peezel, peegel seina naal,
Kes kenam on siin kõigil maal?“

Peegel kostis:

„Kuninga-kaas', siin kenam oled sa,
Aga Lumivalguke,
Üle mägede,
Weel tuhatkord kenam on se.“

Kui seda kuulis, jäi veripunaseks, nenda tema ehmatas; sai aru et Lumivalguke elus oli. „Nüüd“, ütles temma, „mõtlen midagi wälja, mis sind hulkab“, ja tegi nõiduse abiga mis temma mõistis, ühe kihwtise kammi. Siis moondas ennast teistwiisi wannaks naefeks, kõndis üle seitsme mäe, seitsme mäemehikese juure, koputas ukse peale ja hüüdis: „Head kaupa, head kaupa!“ Lumivalguke waatas wälja ja ütles: „Minge aga edasi, mina ei tohi kedagi sisse-
lasta“. „Waadata kül ikka tohid“, kostis wana, wõttis kihwtitud kammi wälja ja tõstis üles. Se oli nenda lapse meele järel, et ennast petta lastis ja ukse lahti tegi. Kui kaupa saanud olid, ütles wana: „Nüüd sean kord ise so juuksed“. Waene Lumivalguke ei mõtelud midagi paha ja lastis wana teha mis tahtis; aga kui kamm juuksed sisse pistetud oli, mõdedus kihwt ja neiuke langes kui surnud maha. „Sina kenaduse kott“, ütles kuri naene, „nüüd oled walmis“, ja läks oma teed. Snneks oli õhtu ligi, seitse mäemehikest jõudsid koju. Kui Lumivalgukest, kui surnud liikumata maas leidisid, mõtlesid warsti kurja wõra-ema peale, otsisid ja leidisid kihwtitud kammi. Kui seda juuksedest tõmmasid, hakkas neiuke toibuma, tõusis püsti ja rääkis mis sündinud oli. Mäemehikesed ütlesid nüüd neiukelele ueste, et ennast hoidma pidi ja keelasid kõwaste, ust lahti teha.

Kuninga-kaasa aga ruttas koju, astus peegle ette ja küsis:

„Peezel, peegel seina naal,
Kes on kenam siin kõigil maal?“

Peegel kostis:

„Kuning-kaas', siin kenam oled sa,
Aga Lumivalguke,
Üle mägede,
Weel tuhatkord kenam on se.“

Kui peegled nenda rääkima kuulis, wabises ta wiha sees. „Lumivalguke peab surema“, hüüdis temma, „kui ta minu elu malfaks.“ Siis läks kõrwale sala-tuppa, kuhu ükski teine ei peasnud, ja tegi nõiduse abiga ühe kihwtitud õuna. Se oli wäljaspoolt nii kena, walge ja punane, et igauhel isu peale tuli, kes seda nägi; aga seestpidi oli nii kihwtine, et igauks pidi surema, kes tükikese suhu wõttis. Kui õun walmis, nõidus, wõidis ja ehitas kuri kuningakaasa ennast talu-naese näoliseks, kõndis üle seitsme mäe, seitsme mäemehikese juure ja koputas ukse peale. Lumivalguke pistis pea aknast wälja ja ütles: „Mina ei tohi kedagi sisse-
lasta, minu head peremehed, seitse mäemehikest on seda kõwaste keelnud.“ „Üks kõik“, ütles talu-naene, „kül minu õunad õstjad leiawad. Säh! selle ühe mina kingin sulle.“ „Ei“, ütles neiuke, „mina ei tohi midagi wastawõtta.“ „Kas kardad ehk wahest kihwti?“ ütles wana, „kas nääd, mina teen õuna pooleks, söö sina punane pool, walge poole söön mina ise.“ Õun oli aga nenda tehtud, et punane pool ükski surmas. Lumivalguke tundis kanged isu, ja kui talu-naest sööma nägi, siis ei wõinud wastapanna, firutas käe wälja ja wõttis kihwtise poole wasta. Waewalt sai aga tükikese suhu, siis langes surnud maha. Kuningakaasa wahtis weel kurja silmaga tema peale, naeris walju healega ja ütles: „Ei mäemehikesed sind nüüd kül enam ärata.“ Kui nüüd koju jõudis, peegle ette astus ja küsis:

„Peegel, peegel seina naal,
Kes on kenam siin kõigil maal?“

fiis kostis peegel:

„Kuning-kaas', oled kenam kõigil maal?“

Nüüd oli kadedal südamel rahu, niipalju kui kurjal, kadedal südamel rahu olla võib.

Mäemehikesed aga, kui õhtu koju jõudsid, leidsid Lumivalgukese pitskali maas, ei käinud enam hinge suust, ta oli surnud. Mäemehikesed tõstsid teda üles, otsisid, kas midagi kihvtist ta juures leiaks, sugesid tema juukseid, pesid teda weega ja wiinaga, aga kallid lapsuke oli surnud ja jäi surnuks. Nüüd panid teda furnu-raami peale, istusid kõik seitse selle kõrva ja leinasid ja nutsid terwed kolm päeva ja kolm ööd. Siis tahtsid neiukest matta, aga sel olid nii kenad punased palged, et mäemehikesed ise kestis ütlesid: „Ei seda meie raatsi musta mulla alla panna“. Lasksid siis klaasist furnukirstu teha, mis igalt poolt läbi paistis, panid Lumivalgukese sisse, kirjutasid kuld-tähtedega tema nime peale, ja et se üks kuningalaps oli. Kandsid siis kirstu ülesse mäe otsa, panid senna maha ja üks jäi ifka juure walwama. Ja metsa-loomadki tulid ja leinasid nendega, esiteks üks öökull, siis üks kaaru ja wiimaks üks meigas. Lumivalguke aga oli nüüd mitu aega furnu-kirstus, ilma et nägu ennast oleks muutnud, näitas ifka wälja, kui magaks tema, oli ifka weel walge kui lumi, punane kui weri ja juuksed olid mustad, kui kallid must puu, kellest isa kuningakoas akna-raamid tehtud olid. Kord juhtus aga, et üks kuningapoeg senna metsa tuli, mäemehikeste juure öömajale jäi ja kuld-tähtedega kirja furnu-kirstu peal luges. Se ütles mäemehikeste wasta: „Andke se furnu-kirst minule, mina annan teile selle eest, mis ise aga tahate.“ Aga mäemehikesed kostsid: „Meie ei anna seda mitte kõik maa-ilma kulla eest.“ „Siis kinkige seda minule,“ palus kuningapoeg, „mina ei wõi elada, ilma et Lumivalgukest ifka oma silma ees nään, mina tahan seda au sees pidada ja hoida, kui oma kallimad wara.“ Kui sedawiisi rääkis, oli mäemehikestel halastus ja nemad kinkisid furnu-kirstu kuningapoemale, kes seda oma teenritest dlade peal ärakanda laskis. Kandes komistasid teenred üle põesja, furnu-kirst pdrus ja õuna-tük, mis neiuke hammustanud oli, kargas wälja. Ei kestand kaua, siis löi neiuke silmad lahti, tõukas kirstu kaane lahti, tõusis püsti, oli jälle elus, waatas imestand silmadega ümberringi ja küsis: „kus mina olen?“ „Oled minu juures“, kostis kuningapoeg suure rõõmuga ja rääkis kuidas asjad olnud; „sina oled minul armsam, kui kõik, mis maa-ilmas on,“ lühas kuningapoeg juure, „tule nüüd minuga, minu isa kuningakotta ja ole minu armas kaasake“. Lumivalguke tundis, kuidas tema süda noore mehe poole pööris, läks temaga ja pulmad said suure piduga peetud.

Pulma piduks oli ka Lumivalgukese wõeras-ema palutud. Kui se uhkes riides peegle ette astus, küsis jälle:

„Peegel, peegel seina naal,
Kes kenam on siin kõigil maal?“

Peegel kostis:

„Kuning-kaas', siin kenam oled sa,
Noor seal weel tuhatford kenam on ta.“

Kuri naene pajatas kurja needmise sõna suust, ei teadnud mis pidi tegema. Esiteks ei tahtnud pulma miina, aga himu ajas noort kuningakaasid waatama. Kui uhkest ehitud pulma tupp astus, tundis oma wõera-tütre ja ehmatas tegi teda kangeks, et liikuda ei saanud. Heasüdamega Lumivalguke aga, kes täna nii suurt õnne südames kandis, andis ka temale andeks, ja kuidas headus wiimaks ifka kurjust wõidab, tegi se ka toreda wõeras-ema südant soojaks ja pehmeks, et oma endist kadestust kahetses ja põlgas, ja hea ja kena Lumivalgukesega mitu aega rahulist ja lahkest ühes elas.

